

Una característica que defineix la joventut és la *transició*: procés que va des de la **dependència/heteronomia** a la **independència/autonomia**. És quelcom dinàmic provisional que, si bé a nivell individual, compleix una funció important (assaig de rols fins a la constitució d'una identitat estable), a nivell social té el sentit de preparació per a l'estat adult.

Així doncs, és un temps d'espera que va des de la pubertat fins a la vida adulta. És un temps d'espera necessari per assolir la maduresa social. Per a ser reconegut com a adult no és suficient una estructura física determinada (maduresa biològica) ni intel·lectual (pensament lògic), sinó que ha d'assumir-se una posició en l'estructura social.

La joventut és per si mateixa i en essència un període inestable. El canvi biològic i psicològic no es produeix d'una manera uniforme. Alguns elements característics de l'etapa adolescent s'anticipen, d'altres romanen endarrerits però sempre és un tot que evoluciona.

A les característiques esmentades, que determinen un grau important d'heterogeneïtat, han de sumar-se les referides a: el context social, les circumstàncies personals dels nois i les noies, la família, el sistema educatiu, el tipus o sistema del temps de lleure, l'àmbit laboral, etc. És un fet poc discutible, doncs, que els joves conformen un col·lectiu heterogeni. Des d'aquesta perspectiva -abans de la promulgació de la LOGSE i, encara en major mesura, des que va ser publicada- el nostre sistema educatiu ha viscut un interès i, fins i tot, una forta preocupació pel que s'ha anomenat, en termes genèrics, **atenció a la diversitat**.

Les diferències que els alumnes presenten entre ells generen, també, necessitats educatives diverses, enteses -aquestes necessitats- com el conjunt d'ajuts que cal proporcionar-los perquè assolixin, en el major grau possible, les capacitats i els objectius establerts a l'etapa de la secundària obligatòria amb caràcter general per a tots ells.

En efecte, resulta evident que tots els alumnes han de progressar cap al màxim assoliment possible de les capacitats establertes, però és raonable pensar que no tots els alumnes assoliran les capacitats en el mateix ni en el màxim grau.

El progrés de l'alumnat cap a aquestes fites no pot mesurar-se en termes absoluts, sinó en termes de grau d'apropament. Des d'aquest punt de vista, es pot afirmar que tots els alumnes són capaços de progressar, i que per aconseguir-ho caldrà proporcionar un ensenyament el màxim ajustat a les seves necessitats educatives.

Així doncs, entenem l'atenció a la diversitat com un principi que accepta que tots els alumnes tenen necessitats educatives diferents. L'atenció a la diversitat és la resposta educativa que cal proporcionar a cadascun dels

**Entenem
l'atenció a la
diversitat com un
principi que
accepta que tots
els alumnes
tenen necessitats
educatives
diferents**

***La pràctica d'una
autèntica pedagogia
adequada a les
diferències personals
resulta imprescindible***

alumnes i la previsió d'estratègies per tal que les diferències no esdevinguin desigualtats.

Això vol dir afavorir la igualtat d'oportunitats, diversificar la intervenció pedagògica, tenir en compte els interessos i ritmes d'aprenentatge de cada jove i crear les condicions adequades que permetin el progrés de l'alumne. Es tracta, doncs, d'afrontar l'atenció a la diversitat a través de l'ensenyament personalitzat. L'ensenyament personalitzat suposa aplicar formes organitzatives, metodològiques i d'avaluació diversificades de manera que els aprenentatges es realitzin a partir de les característiques personals de l'alumnat.

Un enfocament basat en l'obertura, la flexibilitat i la compresivitat del currículum establert i les seves possibilitats de modificació i adaptació permet conjuminar un plantejament basat en les característiques de l'alumnat amb un altre basat en la relació d'aquest amb l'àmbit educatiu.

Les principals mesures de la nova proposta educativa es concreten en:

- Un currículum diversificat que preveu a més dels continguts comuns per a tot l'alumnat, uns altres d'optatius que l'estudiant anirà progressivament escollint amb el suport de l'orientació tutorial. Uns currículums diversificats, adequats a les diferents necessitats individuals, que han de permetre que tots el nois i noies, en finalitzar l'etapa, hagin desenvolupat al màxim les seves possibilitats en els aspectes personal, social, professional i acadèmic.
- Una estructura oberta de les àrees, que a partir d'uns continguts i objectius generals per a tots, permeti a cada centre educatiu adequar-los a les característiques dels alumnes. Els centres precisaran la seqüenciació i l'ordenació dels continguts en cadascuna de les àrees, com també les prioritats i l'organització de les diferents àrees en el conjunt del projecte curricular.
- La possibilitat de flexibilitzar l'organització dels centres en funció de llurs necessitats específiques.

Pero a més d'aquestes diferents mesures, que són eines fonamentals per contribuir a una adequada atenció a la diversitat, cal comptar amb la pràctica pedagògica a l'aula. Això implica avançar i fer un enfocament de l'ensenyament-aprenentatge com un procés d'interacció, i la intervenció del professorat com una eina encaminada a crear les condicions necessàries en què es desenvoluparà aquest procés.

A més en l'ajustament de l'actuació educativa l'avaluació és la clau que ha de facilitar l'adequació de l'acció pedagògica a la diversitat de necessitats educatives dels alumnes. En aquesta perspectiva, la pràctica d'una autèntica pedagogia adequada a les diferències personals resulta imprescindible.

***El Departament d'Ensenyament
ha previst l'experimentació dels
futurs programes de garantia
social en diversos centres
educatius i entitats***

És el professorat qui, en funció del bagatge professional i de l'epistemologia de la matèria, adoptarà els mètodes pedagògics que millor s'adaptin a les característiques del seu alumnat, i per tant, haurà de preveure que la seva intervenció sigui prou variada i diversificada perquè cada un dels seus alumnes hi trobi les condicions que li seran òptimes per al seu aprenentatge. Per a aquells alumnes més grans de 16 anys que, en esgotar els mecanismes de diversificació, no hagin aconseguit un nivell suficient per prosseguir els seus estudis o qualificar-se professionalment, el Departament d'Ensenyament, en la línia de les actuacions formatives que realitzen altres Departaments, ha previst l'experimentació dels futurs programes de garantia social en diversos centres educatius i entitats, en el marc que la LOGSE estableix en l'article 23 **per als alumnes que no arribin als objectius de l'educació secundària obligatòria s'organitzaran programes específics de garantia social, amb la finalitat de proporcionar-los una formació bàsica i professional que els permeti incorporar-se a la vida activa o prosseguir els seus estudis en els diferents ensenyaments regulats per la llei, i especialment, en la formació professional específica de grau mitjà.** Així mateix, recentment, el Departament d'Ensenyament ha regulat la realització de proves extraordinàries per a l'obtenció de la titulació de graduat en secundària obligatòria per als alumnes que tinguin més de 18 anys, atesa la implantació anticipada de l'ESO en determinats centres docents.

L'educació secundària obligatòria es defineix, doncs, com una etapa del sistema educatiu que ha de donar resposta a tots el nois i noies fins als 16 anys, tot proporcionant-los una preparació que afavoreixi el procés maduratiu per tal que puguin desenvolupar-se al llarg de la seva vida en els diferents aspectes de llur personalitat.

En aquest sentit, és una responsabilitat de la comunitat educativa i social el donar la resposta educativa més adequada que permeti dotar els joves de les capacitats necessàries per ocupar un lloc de treball, per poder tenir una existència el més independent possible, per emprendre activitats del temps de lleure, i, sobretot, per establir relacions amb els altres i poder participar en la vida de la col·lectivitat.

Teresa-Natàlia Gil i Bussalleu. (Pedagoga).
Tècnica de la Secció d'Adaptacions del Currículum Escolar.
Direcció General d'Ordenació Educativa.
Departament d'Ensenyament.